

Bijbellezing uit het evangelie naar Lukas 8:4-15 (Nieuwe bijbelvertaling 2021)

Toen zich een grote menigte verzameld had en uit alle steden mensen naar Hem toe gekomen waren, vertelde Hij deze gelijkenis: 'Een zaaier ging eropuit om te zaaien. Tijdens het zaaien viel een deel van het zaad op de weg, en het werd vertrapt en door de vogels opgegeten. Een ander deel viel op rotsachtige bodem, maar toen het opschoot, droogde het uit door gebrek aan water. Weer een ander deel viel tussen de distels, en toen die opschoten verstikten ze het. Maar er viel ook zaad in vruchtbare aarde, en toen het was opgeschoten droeg het honderdvoudig vrucht.' Hij voegde er met luide stem aan toe: 'Wie oren heeft om te horen, moet goed luisteren.'

Zijn leerlingen vroegen Hem wat deze gelijkenis betekende. Hij antwoordde:

'Het is jullie gegeven de geheimen van het koninkrijk van God te kennen, maar de anderen krijgen alles in gelijkenissen te horen, opdat ze zien zonder inzicht en horen zonder iets te begrijpen. Dit is de betekenis van de gelijkenis:

- Het zaad is het woord van God.
- Het zaad op de weg, dat zijn zij die geluisterd hebben, maar daarna komt de duivel en die graait het woord weg uit hun hart, om te voorkomen dat ze worden gered door te geloven.
- Het zaad op de rotsachtige bodem. Dat zijn zij die het woord vol vreugde aannemen wanneer ze het horen. Maar het schiet geen wortel; voor het moment geloven ze, maar als ze op de proef worden gesteld, worden ze afvallig.
- Het zaad dat tussen de distels valt, dat zijn zij die wel geluisterd hebben, maar door zorgen en rijkdom en de genoegens van het leven worden ze gaandeweg verstikt, zodat ze geen vrucht dragen.
- Het zaad in de vruchtbare grond, dat zijn zij die met een goed en eerlijk hart naar het woord hebben geluisterd, het koesteren en door standvastigheid vrucht dragen.'

Gelukkiger zijn zij die naar het woord van God luisteren en ernaar leven (Lukas 11:28)

Toespraak

Pieter Post, 20 februari 2022

'Het is jullie gegeven de geheimen van het koninkrijk van God te kennen, maar de anderen krijgen alles in gelijkenissen te horen, opdat ze zien zonder inzicht en horen zonder iets te begrijpen'. Een lange zin, waar alles omdraait als je het koninkrijk van God serieus wilt nemen. Ik weet niet precies tot wie wij onszelf zouden moeten rekenen. Tot diegenen die de geheimen van Gods koninkrijk al kennen, of tot die anderen die alles in gelijkenissen krijgen te horen? Jezus veronderstelt dat zijn leerlingen de geheimen van het Godsrijk kennen, en als je dat direct doortrekt naar onze tijd, zijn wij die leerlingen anno 2022. Het is ons dus gegeven de geheimen van het koninkrijk te kennen. Letterlijk staat er mysterie. Ik word er wat onzeker van, en waarschijnlijk trekken ook jullie de schouders omhoog, want wat weten we van een mysterie dat we dan zouden moeten kennen? Want we praten nooit over het mysterie van het geloof. Wij willen praktische mensen zijn. Vrijzinnige, nuchtere mensen houden niet van mysteries, die willen verklaren en weten, en dingen voor zich zien. Daar helpt een gelijkenis bij. Deze is rijk aan natuurbeelden als zaad, vogels, water, planten, maar ook aan verschillende soorten aardbodems. En zodra Jezus daarover gaat preken ga je denken, hij is geen bioloog: Wat is de bedoeling hiervan? Wat wil hij via die natuurbeelden aan ons duidelijk maken? Ben ik, zijn wij misschien één van die aardbodems? Daar heeft het alle schijn van.

Over die gelijkenis

Wie op het platteland is opgegroeid ziet het voor zich, en anders heb je misschien dat schilderij van Van Gogh wel voor de geest. Een zaaier zaait. Maar Jezus leert ons waar dat zaad allemaal terecht kan komen. Op een weg, op rotsachtige bodems, tussen distels en op vruchtbare grond. En je merkt meteen, dat zaad natuurlijk alleen tot groei komt op vruchtbare grond. Op al die andere plekken doet het helemaal niets. Ik vermoed dat hij wel weet dat iedereen snapt dat zaad niet gedijt op verharde stukken grond. Maar toch schetst hij daarmee de werkelijkheid van ons geloven.

Zaad=Gods woord

Met dat zaad wordt Gods woord bedoeld dat wij als gemeente en andere kerken al heel lang hebben gehoord. Er wordt elke keer uit Gods woord gelezen, en wij horen het, het wordt telkens opnieuw in ons geplant. Maar komt

het echt tot wasdom? Dat is een lastig probleem. Wij zijn zo werelds als de pest. Ik hoef voor mezelf alleen al het interview met een baptistische predikant in de herinnering te roepen, die met trots vertelde dat hij 's zondags het bevrijdende evangelie verkondigde, en 's maandags bommen maakte voor de oorlogsindustrie. En dan denk ik, op wat voor bodem kwam dat zaad dan bij hem terecht? Hoe is dat zaad bij hem tot wasdom gekomen dat hij vanuit doopsgezinde ogen zó tegenstrijdig handelde? Nationalisme, patriottisme, kolonialisme zijn stuk voor stuk aardebodems waar dat zaad van het woord van God niet wortelen zal. Zoals deze week is gebleken uit het onderzoek naar de misdaden van 'onze jongens' in Indië. Hoe kun je dat alles verantwoorden als ooit dat zaadje in je werd geplant? Dat tot wasdom moest komen en de vruchten van het koninkrijk van God moest brengen?

Onderweg

Ten eerste kunnen wij mensen volgens de gelijkenis zijn als een weg. Wat we beter kunnen vatten als onderweg zijn: Wij zijn onderweg. En onderweg zijn we sterk of zwak. Je komt de duivel tegen. Dat klinkt nogal dreigend. Maar daar moeten we niet te moeilijk over denken. De duivel is in de bijbel iemand die probeert om jou van je geloof af te houden en zich voor je te winnen. We kennen al die verzoeken van Jezus wel in de woestijn, waarbij de Grote Verleider hem van alles toezegt, maar Jezus voet bij stuk houdt. Wij mensen zijn slim, we kennen de zwakheden van een ander en spelen daar geraffineerd op in. Je wordt gemakkelijk het slachtoffer van manipulaties en valse beloftes, zodat je achteraf gedesillusioneerd met de gebakken peren zit. Had ik toch maar beter geluisterd naar dat woord van God. Dan was ik weerbaarder geweest. Maar dat was ik niet. Nu liet ik me meeslepen. 'Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort', wat straks gespeeld zal worden, werd in de zestiende eeuw door Luther geschreven, uit vrees voor de Turken die aan de grens van Europa stonden.

Rotsachtige bodem

Ten tweede kunnen wij als een rotsachtige bodem zijn, versteend en hard, ontoegankelijk. Er zijn van die omstandigheden die ervoor zorgen dat je zelfs afstand neemt van het geloof. Vroeger was je een overtuigd gelovige, maar toen gebeurde dit of dat, en raakte je van het geloof af, omdat je dacht 'Als God liefde is ...'. Dat kunnen zulke omstandigheden zijn die je omver blazen, want het zaadje dat in je was geplant, was nog niet geworteld. Je waaide al om door een zacht briesje. Maar Psalm 1 zegt over iemand die wortel heeft geschoten: 'Die zal zijn als een boom, geplant aan stromend water. Op tijd draagt hij vrucht, zijn bladeren verdorren niet. Alles wat hij doet komt tot bloei'. Het geloofszaadje heeft tijd nodig om te wortelen. Geloofskracht ondervind je bij iemand die zich niet van de wijs laat brengen. Laat maar komen. Dat ene verhaal uit de tijd van de Spaanse Inquisitie. Een joodse man wordt met zijn gezin vervolgd. Zij vluchten in een bootje. Stormen steken op. Kind overboord. Vrouw verdwijnt. Het bootje wordt een wrak. En hij houdt zich vast aan stuk wrakhout. En hij roept tot de Eeuwige: Jij kunt me laten achtervolgen, mij mijn kind en vrouw afnemen, maar mij krijg je niet ten onder. Het geloofszaad is in dit verhaal tot een wasdom gekomen dat zelfs de grootste klappen opvangt.

Wij laten ons overwoekeren

Ten derde laten we ons door van alles en nog wat overwoekeren. Ik heb het opgezocht via Wikipedia, want zoveel plantenkennis heb ik niet. Over de distel vind ik geen enkel kwaad. Toch schijnt de distel symbool te staan voor een overwoekering van 'zorgen, rijkdom en de genoegens van het leven'. Door overwoekeringen krijgt dat zaadje geen schijn van kans. Als je je laat overdekken door van alles en nog wat, dan merk je dat er geen ruimte meer is voor innerlijke groei. Verstikken noemt de tekst dat. Dat signaal kennen we toch wel uit onze burn-outsamenleving? Teveel willen. Teveel moeten. Aan verwachtingen voldoen. Geen rust inplannen. Dingen, of jozelf geen kansen geven. Ons laten overwoekeren leidt tot verstikking van het woord van God dat in ons is geplant, en ons bevrijden wil van alles waarmee wij onszelf vermoeien. Dat noemt deze gelijkenis 'vruchteloos' zijn, tot niets komen.

Wij zijn ook vruchtbare grond

Ten vierde zijn we ook vruchtbare grond, een plaats van groei en ontwikkeling voor het woord van God. Dat zijn zij die met een goed en eerlijk hart naar het woord van God hebben geluisterd. En daar alle tijd, aandacht en ruimte voor nemen. Die weten dat er een verschil tussen horen en luisteren is. In het drukke stadsverkeer lopen twee mensen. De één een stadsbewoner, de ander een Indiaan. 'Ik hoor een krekkel', zegt de Indiaan op een gegeven moment tegen zijn vriend. 'Dat is onmogelijk', is diens reactie. 'Hier in de stad zijn geen krekels'. De Indiaan loopt naar een bosje langs de kant van de weg en wijst op het tsjirpende diertje. 'Jullie natuurmensen hebben gewoon betere oren dan wij', is het antwoord van de verbaasde stedeling. De Indiaan antwoordt: 'Wij hebben helemaal geen betere oren dan jullie in de stad: ik zal het je bewijzen'. En hij pakt een muntstuk en laat die midden in een groep passanten vallen. Die kijken meteen om zich heen bij het geluid van de vallende munt.

‘Zie je nu dat jullie in de stad geen slechtere oren hebben dan wij?’, vraagt de Indiaan. ‘Het geluid van de vallende munt is in het stadslawaai niet luider dan het getsjirp van een krekel. Alleen jullie horen de vallende munt, ik hoor de krekel’. Dit verhaal is bedoeld als een kritiek op de westerse mens met zijn gevoel voor winstbejag, maar geeft ook precies weer wat Jezus bedoelt met het geheim.

Geheim

Wij horen veel, maar waar luisteren we naar en hoe laten we dat bij ons binnen komen? Pas door ons luisteren ontstaat er iets. Nieuwe aandacht en een betere weg. Goed luisteren werkt als vruchtbare grond. Onze oren zijn de kanalen waardoor we het woord naar binnen laten komen. (Hulde aan de uitvinder van de hoorapparaten). En via onze oren leren we begrijpen. En wat we begrijpen slaan we op in ons hart. En wat we in ons hart hebben opgeslagen brengt vruchten voort. Wij wortelen ons in een goede levenstraditie of geloofsovertuiging. Voor de duvel en zijn ouwe moer niet langer bang. Geen nare omstandigheid die ons uit het lood slaat. Geen distel die ons overwoekeren kan. Want het woord van God is in ons gaan groeien. Zoals wij met evenveel verwondering de natuur weer boven zien komen in het voorjaar, zo komt het woord van God ook in ons tot wasdom. Dat is het geheim dat Jezus’ leerlingen kennen. Nu anderen nog.

Wij hebben gelijkenissen nodig

Deze gelijkenis wordt verteld aan het begin van de Jezusbeweging, de gemeente. Ze moet dan nog rijpen, haar weg vinden in een wereld vol voetangels en klemmen, waarin teveel werd gehoord en te weinig geluisterd. Waar kerken nog door de staat worden betaald, waar geestelijken nog voor dictators bidden, en wereldleiders aanbidden, zitten we misschien nog maar aan het begin, ook al is het 2022. Spreken over zaad, is spreken over de groei van Gods koninkrijk, en dat betekent engelengeduld opbrengen eer we daar de vruchten van zien. Maar laten we wel blijven groeien en zaaien. Als we dat niet meer doen komt er nooit iets op van dat koninkrijk.

Een pastoor ging in zijn droom een winkel binnen. Achter de toonbank zag hij een engel staan. Zenuwachtig vroeg hij: ‘Wat verkoopt u hier?’ ‘Alles wat u maar wilt’, zei de engel vriendelijk. ‘O, dan wil ik graag vrede op aarde, opheffing van de ongelijkheid onder de mensen, einde van alle oorlogen’, zei de pastoor. De engel viel hem toen in de rede en zei: ‘Pardon, meneer, u begrijpt mij verkeerd. Wij verkopen geen vruchten, enkel maar zaden.’ Wie oren heeft om te horen, moet goed luisteren.